

Г. БЕЗПРОЗВАНА, студентка I курсу
(Інститут менеджменту і бізнесу ім. Б. Єльцина МАУП, м. Київ)

ЕКОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 30–31

Інтегральним показником екологічності української економіки мають бути питомі втрати кількості природних ресурсів на одиницю національного доходу. Так зазначено у “Концепції переходу України до стійкого екологічного розвитку” (М. І. Дробноход, Ф. В. Вольвач, 2002). Цей показник широко використовується в аналітичних економічних та екологічних оглядах розвинених країн світу. Не підлягає сумніву, що з часом він буде представлений також і у статистичній звітності України. Але попередньо необхідно переглянути нинішню практику формування структури розподілу фінансових потоків у природоохоронній сфері. На особливу пильну увагу заслуговує диференціація фінансових витрат за конкретними видами екологічної діяльності підприємства. За аналогією з держбюджетом у бізнес-плані підприємства і технологічні, і власне екологічні витрати подаються єдиним рядком — “Охорона природного середовища” [4].

Діяльність підприємства засновується на трьох принципах: самодіяльність, самоврядність і самофінансованість. Господарчі суб'єкти самі визначають напрямки і обсяги своєї діяльності, способи реалізації продукції і умови її збуту, а також господарчого призначення одержаного зиску. Рішення ці приймаються підприємством на підставі економічного балансу. Підприємство не повинне приймати рішення, які призводять до екологічних витрат. У цих умовах роль держави в галузі екологічного менеджменту обмежується створенням інструментів, які змушують підприємство здійснювати ефективну економічну політику. Ці інструменти впливають на фінансову систему підприємства через:

- формування доходу з продажу, а опосередковано на фінансові результати підприємства залежно від екологічної обтяжливості його продукції;
- безпосереднє зменшення або збільшення фінансового результату за допомогою залучення коштів від екологічної обтяжливості підприємства (за допомогою дотацій або грошових стягнень);
- зміцнення екологічного фонду підприємства або безпосереднє фінансування здійснюваних підприємством природоохоронних заходів;
- матеріальне заохочення підприємства за досягнуті результати в галузі охорони природи.

Основним елементом фінансової системи підприємства є фінансовий результат, який є різницею між грошовими надходженнями від продажу товарів та послуг, зменшеними на величину виплаченого податку і акцизи, з одного боку, і власними витраченими коштами підприємства — з іншого. Позитивний фінансовий результат — це прибуток бруто підприємства, а від'ємним результатом є його витрати. Розмір фінансового результату підприємства залежить від трьох основних факторів:

- кількості і структури продукції;
- собівартості вироблених продуктів і ціни їх продажу;
- ціни реалізації продукції.

Інвестиційні витрати (вкладення) дають ефект у вигляді основних фондів, а обігові фонди забезпечують споживчий ефект у вигляді товарів та послуг. Статистичне управління не розрізняє охорону вод, лісів від власне господарства. Інвестиційні капіталовкладення мають охоплю-

вати окремі частини, які відносяться до охорони природного середовища, а не ховаються в технологічне оснащення виробництва. Але статистичним управлінням не передбачено виокремлювати природоохоронні інвестиції, які поєднані (сполучені) з інвестиціями виробника. У країнах ЄС розглядається пропозиція, щоб з метою підвищення ефективності інвестицій, які спрямовують на охорону природи, ділити їх на інвестиції "в кінці труби" (вони безпосередньо і повністю служать цілям охорони природи) та інвестиції інтегральні, тобто такі, що нерозривно пов'язані з інвестиціями у виробничу сферу. Чимало суперечностей існує довкола способу обрахунку обігових коштів, які спрямовуються на охорону природи. Потребують з'ясування такі питання:

- об'єм поняття господарства. Більшість авторів до коштів охорони середовища відносять кошти, що використовуються для водозабезпечення (кошти функціонування систем замкненого водозабезпечення), а також кошти на очистку стоків і не включають в них елементи водного господарства. Значною мірою це відноситься також до інших ресурсів — лісових, земельних тощо;
- спосіб зарахування сплат. Якщо сплати не приносять безпосередньо споживчого ефекту у певному підприємстві, то вони не повинні враховуватись як обігові кошти цього підприємства. Але оскільки вони є основним інструментом, який змушує підприємство спрямовувати кошти на охорону природи (інтерналізація внутрішніх коштів), то вони повинні бути віднесені до цих коштів. Ці та інші протиріччя у фінансовій системі підприємства, які пов'язані з його природоохоронною діяльністю, вимагають термінового з'ясування.

У 1994 р. Статистичне Бюро EUROSTAT (Люксембург) опрацювало методіку аналізу інвестиційних капіталовкладень і обігових коштів в екологічну сферу (STRIEE). Відповідно до цієї методіки рекомендовано обігові кошти охорони природного середовища у господарчому секторі країни розрізняти так:

- 1) кошти, пов'язані з функціонуванням природоохоронних систем (кошти "в кінці труби") і кошти "консолідовані";
- 2) кошти, що надходять від сплати за використання природних ресурсів;
- 3) кошти інших природоохоронних заходів.

Вибіркові дослідження, проведені у країнах ЄС, показують, що половину коштів охорони природного середовища становлять інвестиційні видатки, а половину — обігові кошти. Участь видатків на інвестиції у загальному продукті бруто країни становить 1–2 %. Розмір інвестицій в екологічну сферу становить 60–70 % загальної кількості коштів, які спрямовуються на природоохоронну діяльність.

Обігові кошти природоохоронних сфер повністю покриваються власними ресурсами підприємств. Натомість у структурі інвестицій на охорону природи переважають кошти, що надходять з екологічних фондів. При цьому зазначається, що досить непостійним є співвідношення між інвестиціями, які спрямовуються на охорону природного середовища, і рештою економічних інвестицій. Природоохоронна діяльність тісно переплітається з діяльністю по формуванню якості товарів, послуг, безпекою і гігієною праці та іншими сферами діяльності підприємства. Загалом вони вписуються в систему заходів, метою яких є одержання прибутку, але не за будь-яку ціну, а з урахуванням вимог, що накладаються екологічними обмеженнями. А це відповідає принципам стійкого екологічно безпечного розвитку.

Література

1. *Вимоги до екологічного менеджменту* // Стандарт Великобританії BS 7750.
2. *Екологічний аудит*: Посіб. — К., 1997.
3. *Економіка і екологія водних ресурсів Дніпра* / В. Я. Шевчук та ін. — К., 1996.
4. *Сахаєв В. Г., Шевчук В. Я.* Економіка і організація охорони навколишнього середовища: Підруч. для вузів. — К., 1995.
5. *Pene J.* Ochrona srodowiska w strategii przedsiebiorstwa. — "Aura", 1994.